

Betreft : Consortium
Agendapunt/Bijlage : 10 /10

Aan : Algemene Ledenvergadering
Van : Bestuur
Vergaderdatum : 16 juni 2016
Status : ter informatie

Toelichting

Op 23 mei 2016 hebben directeur VOB en directeur KB in overleg met de verkenner Brandenburg en Cohen het bijgaande document vastgesteld. Het VOB bestuur en de KB zijn akkoord met de inhoud. Daarmee kan dit traject formeel worden afgesloten.

Algemene conclusie is dat er bruikbaar document ligt, mede dankzij het goede werk dat is verricht door de voorbereidingsgroep. Van VOB-zijde waren hierin Fans Bergfeld (bibliotheek Waterland) en Theo Kemperman (bibliotheek Rotterdam) en Coen van Hoogdalem (Verenigingsbureau) vertegenwoordigd.

Het consortium wordt een instrument om in het digitale domein de klantgerichte benadering vanuit het netwerk bibliotheken te regelen. Het gaat dan om het gezamenlijk beheer en gebruik van klantgegevens binnen de regels van WSOB en WBP.

De KB ziet het Consortium niet als een geschikt gremium om onderwerpen te bespreken die aan het gezamenlijk benaderen van de klant gerelateerd zijn. Derhalve blijft het consortium bij de kernopdracht zoals geformuleerd in het advies. Dat neemt niet weg dat er andere onderwerpen zijn die nog aandacht vragen. Het is de intentie van de KB die onderwerpen op een andere manier in het contact met VOB en openbare bibliotheken aan de orde te stellen.

Tot slot: vastgesteld is dat een onafhankelijke voorzitter van het bestuur van het consortium wenselijk zou zijn. Het profiel van de voorzitter moet bij voorkeur juridisch zijn. Hij/zij moet kennis hebben op het vlak van privacyregels en het gebruik van klantgegevens.

“DERDE WEG” EN INRICHTING CONSORTIUM

Korte terugblik

In oktober 2015 presenteerden Job Cohen en Ton Brandenburg hun rapport aan de ALV van de VOB met een voorstel voor een zgn. “derde weg”: een consortiumconstructie voor het gezamenlijk beheer en gebruik van klantgegevens. Hun voorstel wordt unaniem aanvaard. KB en VOB besluiten daarop een voorbereidingsgroep in te stellen onder leiding van Cohen-Brandenburg om het voorstel verder uit te werken. In de voorbereidingsgroep namen zitting: Hildelies Balk (KB), Elsbeth Kwant (KB), Frans Bergfeld (VOB), Coen van Hoogdalem (VOB), Theo Kemperman (VOB).

De voorbereidingsgroep stelt nogmaals vast dat KB en OB’s digitale klanten gaan registreren en hun gegevens uitwisselen binnen de grenzen van de privacy-wetgeving. Bovendien zal de wens van de categorie die nadrukkelijk geen contact met de lokale bibliotheek wil gerespecteerd worden.

Meerwaarde van het consortium is vooral het principe van een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om klantbenadering (voorlopig binnen het digitale domein) en een platform voor overleg en besluitvorming over het beheer en gebruik van klantgegevens op een algemeen en hoger niveau. Het doel is: de klant gezamenlijk, vanuit OB en KB, maximaal bedienen. De klant ervaart één bibliotheek; de bibliotheek ervaart één klant.

In de decembervergadering van de VOB in 2015 wordt een tussenstand gepresenteerd met de bevindingen van de voorbereidingsgroep. De voorbereidingsgroep stelt voor eerst nog juridisch advies in te winnen voordat een definitief plan voor de inrichting van een consortium kan worden aangeboden aan KB en VOB. Het consortium voor gezamenlijk beheer en gebruik van klantgegevens moet passen binnen de kaders van de WSOB en de Privacywetgeving. In januari en februari van dit jaar heeft het kantoor Kennedy Van der Laan te Amsterdam de voorstellen van de voorbereidingsgroep juridisch getoetst.

Consortium en WSOB en WBP

Het doel van het inrichten van een consortium is een manier te vinden waarbij KB en OB’s als gelijkwaardige partners van het netwerk gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de registratie en het beheer en gebruik van gegevens van gebruikers van bibliotheekvoorzieningen.

Sleutelwoorden zijn hier “gezamenlijk” en “netwerk”. Het functioneren als een netwerk is een essentieel kenmerk van het Nederlands bibliotheekstelsel en een centraal element in de Wsob. De Wsob staat een zgn. derde weg (rapport Cohen-Brandenburg) dan ook niet in de weg, in tegendeel.

Daarnaast moet wel voldaan worden aan privacy rechtelijke eisen die gesteld worden aan de gegevensverwerking. Ook hier is de conclusie dat het gezamenlijk beheer is in te richten op een wijze, die in overeenstemming is met de eisen van het privacy recht (Wbp), zij het dat wèl voldaan moet worden aan een aantal beperkende voorwaarden. Belangrijke grondslag is daarbij dat er een specifiek doel moet zijn om de gegevens te gebruiken.

Kernbegrippen en stappenschema

Vervolgens komt de vraag aan de orde: welke stappen moeten worden gezet voor het concreet inrichten van het consortium.

Fundamenteel uitgangspunt volgens de privacywetgeving voor het inrichten van een consortium is, dat bibliotheken (KB en OB’s) altijd ieder zelfstandig verantwoordelijk blijven voor uitwisseling van (klant)gegevens op basis van de overeenkomst met de eigen klanten. Zij

beslissen zelf of gegevens worden gedeeld met een consortium of niet. De klantgegevens kunnen niet zonder meer uit handen worden gegeven aan een centraal consortium.

Het consortium kan echter wel bepaalde overeengekomen klantbenaderingen uitvoeren ten dienste van de klanten (extra service) waar het gebruik van klantgegevens onontbeerlijk is. Bibliotheken dragen dan voor een specifiek doel hun verantwoordelijkheid over aan het consortium.

Leden van lokale bibliotheken zouden voor dergelijke klantbenaderingen al bij voorbaat als het ware toestemming kunnen verlenen, wanneer bibliotheken bij het afsluiten van lidmaatschappen "algemene voorwaarden" met hun cliënten afspreken, die inhouden welke gegevens voor welke doeleinden voor die klantbenadering gebruikt kunnen worden; vgl. bijvoorbeeld de voorwaarden die Google of Apple stellen wanneer een gebruiker van hun diensten gebruik wil gaan maken - zo uitgebreid als die het doen, hoeft overigens ook weer niet. Dergelijke "algemene voorwaarden" zouden heel goed in consortium-verband kunnen worden opgesteld. Voor nieuwe klanten is dat op voorhand geen probleem, maar voor bestaande klanten ligt dat anders.

De voorbereidingsgroep heeft op basis van het voorafgaande de hoofdlijnen voor het oprichten van een consortium nog eens op een rij gezet, in nauw overleg met Kennedy Van der Laan.

1. KB en VOB hebben vastgesteld dat een partij-overschrijdend consortium wenselijk is om tot gezamenlijke klantbenadering te kunnen over gaan.
2. Bij het organiseren van een consortium moet vastgesteld worden of een centrale partij als 'verantwoordelijke' optreedt of als centrale 'bewerker'. De 'verantwoordelijke' is de partij die alleen of gezamenlijk met anderen het doel en de middelen van gegevensverwerking bepaalt. De 'bewerker' is de partij die ten behoeve van de 'verantwoordelijke' en conform diens instructies persoonsgegevens verwerkt. De 'bewerker' is dus uitvoerend; beslissingen worden elders genomen.
3. De voorbereidingsgroep kiest voor een stap voor stap methode. Het consortium start als centrale 'bewerker' van persoonsgegevens en neemt op termijn, en mede op basis van de ervaringen die worden opgedaan, de rol van 'verantwoordelijke' op zich. Die weg is goed begaanbaar. Kennedy Van der Laan wijst er wèl op dat het consortium als centrale partij al snel gezien kan worden als 'verantwoordelijke'. Immers het consortium is een instrument om landelijk diensten te verlenen aan individuele klanten (persoonsgerichte dienstverlening). Het is dus de vraag of de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) het consortium wil zien als 'bewerker' of als 'verantwoordelijke'. Belangrijk is dat het voor de klant duidelijk moet zijn tot welke instantie hij/zij zich kan keren voor vragen over de verwerking van zijn of haar persoonsgegevens. (NB. Bibliotheken zullen volgens de privacywetgeving hun klanten toestemming moeten vragen voor het gebruik van de persoonsgegevens binnen een consortium als dit optreedt als 'verantwoordelijke'. Ook om die reden lijkt het verstandig dat bibliotheken met hun cliëntèle "algemene voorwaarden" afspreken. Bij een consortium als 'bewerker' is dat waarschijnlijk niet nodig omdat bibliotheken verantwoordelijk blijven voor het gebruik van persoonsgegevens. Ook dan kan maar beter het zekere voor het onzekere worden genomen en zouden bibliotheken moeten kunnen terugvallen op hun algemene voorwaarden. Een andere reden om voorzichtig te beginnen is dat behalve de inhoudelijke en juridische aspecten, ook de technische randvoorwaarden moeten worden uitgewerkt. Dat zal enige tijd vergen.
4. Gezien de doelstelling " de klant ervaart één bibliotheek" is het te verwachten dat een persoonsgerichte benadering een belangrijk onderdeel vormt van de acties. De vraag is: *hoe benaderen we de klant gezamenlijk vanuit alle deelnemende bibliotheken.* Dat was de

basisvraag vanuit de motie ALV. Dat kan op basis van het fenomeen "Mijn bibliotheek" (het delen van gegevens zorgt dat de klant fysiek en digitaal optimaal wordt bediend); gegevens van de klant kunnen op elkaar worden afgestemd om hem/haar beter te bedienen door bijvoorbeeld te attenderen op activiteiten die elders plaatsvinden en aansluiten bij het leesgedrag; uitwisselen van gegevens kan dienstig zijn bij administratieve handelingen bij verhuizingen; uitwisselen van gegevens bij het invoeren van de nationale bibliotheekpas is een voorwaarde; gebruik van gegevens bij toetsing van digitale proposities is een voorwaarde voor het maken van afwegingen.

5. Als het consortium optreedt als 'bewerker', moeten de bibliotheken (OB's + KB) duidelijke en voldoende specifieke instructies aan de bewerker geven om de persoonsgegevens namens hen te verwerken. De bibliotheken moeten daartoe heldere afspraken maken met het consortium dat ervoor zorgt dat de verwerking in overeenstemming met de wet gebeurt, of met de door de bibliotheken afgesloten "algemene voorwaarden". Het zal in de meeste gevallen gaan om gestandaardiseerde modellen om gegevens te bewerken. Gaat het om een nieuw type bewerking, dan is advies van een privacy-expert gewenst. Zie hierna punt 12.
6. Ook de rol van het consortium als 'verantwoordelijke' is goed uit te voeren. Naast de verantwoordelijkheid van KB en OB's voor hun eigen klantgegevens kan ook het consortium binnen de wettelijke bepalingen verantwoordelijk zijn voor eigen zelfstandige gegevensverwerking, doordat het consortium centraal zelfstandige beslissingen over de verwerking van persoonsgegevens neemt (het regelt de overeengekomen landelijke klant-activiteiten). Voor die verwerking moet dit centrale orgaan zelfstandig voldoen aan de eisen van de wet. De centrale informatiebehoefte zal per activiteit op basis van welbepaalde en uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden moeten worden vastgesteld.
7. Een consortium als 'verantwoordelijke' heeft op termijn de voorkeur en sluit het meeste aan bij intentie van de zgn. derde weg. Uit praktische overwegingen adviseert de voorbereidingsgroep om eerst te beginnen met het consortium als 'bewerker'. Daarmee kan een snellere start gemaakt worden. Wel moet vooraf aangegeven worden onder welke voorwaarden, zowel inhoudelijk als technisch, en op welke termijn de volgende fase wordt ingegaan. Dus duidelijk markeren wanneer over wordt gegaan van consortium als 'bewerker' naar consortium als 'verantwoordelijke'.
8. Het consortium wordt ingericht als rechtspersoon in de vorm van een stichting. Die heeft als doel: *klantgerichte benadering vanuit het netwerk bibliotheken*.
9. De voorbereidingsgroep heeft afgewogen of er een bestuur moet komen dat gezien kan worden als een afspiegeling van het bibliotheekveld waarin bestuurders en deskundigen zitting hebben of een model waarin deskundigen alleen een adviesrol vervullen. De voorbereidingsgroep kiest voor het laatste model: het bestuur wordt dan gevormd door directeur VOB en directie KB, die mandaat hebben van hun bestuur, eventueel met een onafhankelijke derde als voorzitter. Het neemt besluiten op basis van de inbreng van een deskundig Adviesplatform. Die constructie heeft het voordeel van een heldere structuur en legt de verantwoordelijkheid (ook in juridische zin WBP) bij de bestuurders.
10. Het Adviesplatform wordt gevormd door gemandateerde leden van de VOB en door een vertegenwoordiging van de KB in een evenwichtige verhouding. Het Adviesplatform brengt advies uit over doelen en gebruik van gegevens op centraal niveau, stelt onder meer vast welke gegevens benodigd zijn, formuleert het belang van de bibliotheken en hun klanten en

schat in wat de impact is op privacybelangen. Het platform adviseert bovendien over voorwaarden van de overgang van consortium als 'bewerker' naar consortium als 'verantwoordelijke'. Het Consortiumbestuur neemt daarover een besluit. NB Uit oogpunt van efficiency zou het platform nauw kunnen aansluiten bij bestaande overlegfora. Bijvoorbeeld de werkgroep lokaal-digitaal en de marketingcommissie. Het Adviesplatform bestaat dan in principe uit leden van deze groepen, waar nodig aangevuld met andere leden.

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat het Adviesplatform opnieuw het werk van de Voorbereidingscommissie herhaalt. Het richt zich op de voorbereidende processen en uitvoering in relatie met klantbenadering en data. Bestuur beslist.

11. De voorbereidingsgroep gaat ervan uit dat de VOB vertegenwoordiging binnen het Adviesplatform mandaat heeft vanuit de ALV en achteraf verantwoording aflegt.
12. Bij iedere nieuw geformuleerde informatiebehoefte wordt aan een onafhankelijk privacy-deskundige of -deskundigen gevraagd de specifieke informatiebehoefte en het daarmee samenhangende gebruik van de klantgegevens binnen het consortium te toetsen op de regelgeving. Daarmee wordt zorgvuldig gehandeld in het kader van WBP. Dit toetsingsinstrument wordt als artikel opgenomen in de statuten. NB het betreft hier een bescheiden instrument en geen instituut.
13. In de statuten wordt de rol van bibliotheken duidelijk omschreven. Bibliotheken (KB en OB's) blijven verantwoordelijk voor eigen administratie. Zij beslissen bij iedere vraag van het consortium in beginsel zelf of ze gehoor geven aan een informatieverzoek, maar om de procedure bij het verstrekken van gegevens te vereenvoudigen zou voor de leden van de VOB na een algemeen vastgestelde lijn binnen de ALV gekozen kunnen worden voor de constructie: "akkoord indien het Adviesplatform een positief oordeel geeft, tenzij..."
14. Deelname aan het consortium is alleen mogelijk voor gecertificeerde bibliotheken en de KB.
15. De voorbereidingsgroep adviseert Artikel 11 van de Voorwaarden KB (SLA) in overeenstemming te brengen met de afspraken VOB en KB over taken en rollen consortium. Oprichting van de stichting consortium dient parallel te lopen met wijziging van de Voorwaarden KB (SLA).

Consortium en marketingcommissie

Klanten die digitaal aanbod afnemen via OB en via KB worden door het netwerk gezamenlijk benaderd. De voorbereidingsgroep gaat ervan uit dat de Marketingcommissie een rol vervult bij het aandragen van specifieke doelen voor landelijke activiteiten waarvoor klantgegevens nodig zijn.

Nog verder uit te werken:

- A. Eerste acties die op korte termijn in gang kunnen worden gezet:
samenstellen Adviesplatform en formuleren van de opdracht.
Bepalen over welke data het gaat, welke klantacties beoogd worden, met welk doel, etc.)
Nb. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van overzichten van klantbenadering en databeheer, zoals die al op diverse plekken zijn opgesteld in de bibliotheekwereld

B. Daarna de formele stappen:

1. oprichten stichting
2. formuleren statuten
3. benoemen bestuur: directie KB en VOB, eventueel met onafhankelijk voorzitter
4. Statuten met onderdeel: periodiek toetsen van privacy aspecten.

Eerder werd vastgesteld dat de technische realisatie geen onderdeel vormt van het consortium. KB raadpleegt het veld en voert met de OB's een op overeenstemming gericht overleg over de inrichting van IT. De KB blijft formeel verantwoordelijk, maar luistert heel goed naar de overige leden van het netwerk. (zie advies 8 oktober)

Namens de Voorbereidingsgroep VOB/KB:

Ton Brandenburg

Job Cohen

Serooskerke/Amsterdam, 3 april 2016